

átnyúlva a D-i oldal sávalapjába. Nyugati oldalán, az É-i sarokban egy salakos, vörösesbarna folt jelentkezett az árok alján. Ez utóbbi cölöpgödör bontása során nagyméretű, vesszőlenyomatos égett paticsdarab került elő nagyobb mennyiségben, ill. kevés, 1–2 darab római kerámiatöredék. A gödröt az árok szűkössége miatt nem tudtuk teljesen kibontani, ezért 18 m²-t rábontottunk. Kibontakozott egy mészegető kemence égetőtere, ill. sekély munkagödre. Az égetőrész alsó harmada maradt meg, belsejében nagy mennyiségű félig átégett mészkővel, ill. az alján jó minőségű égetett mésszel. A fűtőnyílás D felé nézett. A szájnyílás függőleges oldalai kiégett agyagból álltak, míg a nyílás tetejét két nagyméretű, faragott kővel fedték le. A fűtőcsatorna Ny-i és K-i oldalán egy-egy padka futott, erre helyezték körbe az égetésre szánt, sorba rakott köveket. A csatornában az égetett mész alatt kevés barna hamut találtunk. Leletanyag gyakorlatilag elenyésző volt, a felső barna földdel kevert törmelékes betöltésben találtunk 1 db imbrextöredéket. A valószínűsíthetően római kori objektum Ny-i oldalát egy későbbi beásással részben elbontották, a megmaradt falszakasz rossz állapotú. A későbbi beásás bontása során, a réteges betöltés közepén római kori tetőfedő téglá töredékét gyűjtöttük, ill. áglyenyomatos, kiégett tapasztásdarabokat.

A D-i házhely területén, a 3695/47–48 hrsz. ingatlanokon régészeti objektum, szórvány leletanyag nem került elő.

CSIRKE ORSOLYA

30. Balatonszabadi határa

(Somogy megye) B, Ró, Á, Kö

2009. április 2-án Balatonszabadiban végeztünk régészeti helyszínelést két lelőhelyen.

Akol-hegy (KÖH 45030): Hadszintérkutatás közben középkori lelőhelyre utaló kiemelkedésről kaptunk értesítést. Bejárás során nagy kiterjedésű őskori (középső bronzkor, urnamezős kultúra?), római kori, Árpád-kori és középkori lelőhelyet találtunk. A domb, fekvésénél fogva, alkalmas lehetne egy egykori templom helyének, de erre utaló nyomokat nem találtunk.

Sashalom (KÖH 19395): A Balatonszabadi-siómárosi temetőben található a Sashalom vagy más néven a Basahalom. A temetőrendezéssel kapcsolatban ezt a kiemelkedést is kitisztították, most jól megfigyelhető egy nagy mesterséges kiemelkedés. Ettől Ny-ra egy kisebb domb van, ez talán a temető területrendezésekor alakult ki. A két kiemelkedésen leletet nem tudunk gyűjteni. A nagyobb kiemelkedés esetleg határjelző pont, megfigyelőhely vagy különösen nagyméretű halomsír lehetett.

Munkatársak: Molnár István, Nyári Zsolt.

HONTI SZILVIA – NÉMETH PÉTER GERGELY

31. Balatonszentgyörgy, Országút mellett (KÖH 60690)

(Somogy megye) U, Ró

A Balatonszentgyörgy és Marcali közötti út melletti lelőhelyről Eöry Béla gyűjtéséből ismerünk számos, több korszakba tartozó leletet.¹ A lelőhely a település K-i szélénél kezdődik, a 2009. március 30-án végzett helyszíni szemlénken a frissen szántott felszínen, jó megfigyelési viszonyok mellett, a fedett K-i szélének kivételével, be tudtuk járni. Sok őskori (DVK) kerámiatöredék mellett töredékes kőeket, több magkővet és pattintékot találtunk, az egész területen. A lelőhely középső részén kisebb római villa nyomai látszódtak. A római leletek nem az egész területen szóródtak, mint az őskoriak, hanem a kőépület környékén és attól DNy-ra. Több fazékperemet, fedőtöredéket és egy bronztárgyat találtunk (ez utóbbi őskori is lehet). A lelőhelyet D-ről egy természetes dombvonulat zárja le.

Munkatárs: Nyári Zsolt.

NÉMETH PÉTER GERGELY

32. Balatonudvari, Fövényes

(KÖH 34694)

(Veszprém megye) A, H, Á

A 2002-ben vízvezeték-fektetés közben előkerült avar és 10–11. századi temető feltárását 2009-ben folytattuk. Újabb 119 sír látott napvilágot, a feltárt sírok száma 233. Végig lehetett követni a temető K-i szélét, a D-i oldalon a 71. sz. út jelentette a határt. Ugyanakkor kiderült, hogy a temető, a 20–24 m széles völgyben É-i irányba tovább folytatódik.

A korábbi tapasztalatoknak megfelelően, a felső rétegben Ny–K-i tájolású, 10–11. századi sírok, alattuk ÉNy–DK-i tájolású, késő avar kori, 9. sz. elejei temetkezések voltak. A különböző korú sírok (kivéve a 141. számú) nem bolygatták egymást. Ugyanakkor különösen a feltárt terület D-i széléhez közel, a közép avar korra keltezhető, gazdag mellékletű temetkezések is voltak. Közülük több ki volt rabolva, ami egyértelműen a késő avar kori népességhez köthető.

2009-ben 60 közép és késő avar, 58 darab 10–11. századi sírt tárunk fel, ill. egy állatcsontvázat (kutya?) tartalmazó sír és egy Árpád-kori, edénytöredékeket tartalmazó objektum is előkerült. Három sírban két-két csontváz feküdt.

A közép avar korra datálható férfisírok közül kiemelkednek a bronz- vagy ezüstlemezről préselt övgarnitúrát, nyílcsúcsokat, varkocsszorítókat, fülbevalókat tartalmazó sírok. Ezek között is gazdagabb leletanyagot tartalmazott a 195. sz. sír, amelyben arany fülbevalók, ezüstlemezről préselt varkocsszorítók, ezüstlemezről préselt övgarnitúra, fatokban szablya, nyílcsúcsok, vaskés, vaskarikák voltak. A női sírok közül érdemes

¹ Rippl Rónai Múzeum Gyarapodási naplósám: 88/104.

kiemelni a 196. számút, amelyben a bronz fülbevalók, gyöngyök, karperec, gyűrűk stb. mellett aranyozott, kőberakásos ruhakapocspárt is találtunk.

A késő avar kori férfisírok közül említhetjük az öntött övgarnitúrát tartalmazó 210. számút, míg a női sírok közül a gazdagabb mellékletű 219. sz. sírt, amelyben gyöngycsüngős fülbevaló, több sorban felfűzött gyöngy nyaklánc, orsógomb, vascsat, kés stb. voltak.

A 10–11. századra keltezhető temetkezések leletanyaga szegényesebb volt, ugyanakkor temetkezési szokások tekintetében nagy változatosságot mutattak. Mellékleteik egyszerű vagy S-végű fülbevalók, különböző bronz- vagy ezüstgyűrűk, gyöngyök, vascsat, egy esetben kétélű nyílcsúcs, csörgőgomb, ill. vastag bronzszáלבól sodort nyakpereg voltak.

S. PERÉMI ÁGOTA

33. Balatonvilágos, Romlás (MRT 2. k. 11/4 lh., KÖH 7507) (Veszprém megye) B

2009 folyamán a lelőhelyhez tartozó több telken is próbafeltárást végeztünk, új lakóház építését megelőzően.

Felszabadulás utca: Október 20–21-én a próbafeltárást a 303/41 hrsz. ingatlanon, az épülő lakóház alapárkaiban végeztük el, 20 m²-en. Az árok szélessége 40 cm, mélysége 80–90 cm volt, három objektumot tártunk fel. Egy világosbarna betöltésű, 60–70 cm mélységű gödörből, a padka tetejétől elszórtan késő bronzkori házikerámia töredékeit, ill. kisméretű vesszőlenyomatot paticsdarabokat gyűjtöttünk. A gödör alján 3–5 cm vastagságú fekete kormot és szürke hamut találtunk. Ezt elbontva a gödör alja foltokban vörösre égett. A gödör alján a hamus rétegben, ill. a felső világosbarna rétegben előforduló kerámiaanyagot gyűjtöttük. A gödör alján, a tanúfal mellett egy 13–15 cm magas ép edényke került elő. Egy É–D-i irányú, hármas osztású árokszakasz barna betöltésében leletanyag nem volt. Egy kettős osztású objektumrészlet (árok?) barna betöltésében egy darab kerámiatöredék került elő, az objektumfolt tetején jelentkező töredékekkel megegyező késő bronzkori.

Körte utca: Augusztus 17–18-án a 303/23 hrsz. telken 28,64 m²-en kutattunk, az alapárkok szélessége 40–50 cm, mélysége 80 cm volt. A ház É-i oldalán egy 1 m átmérőjű kerek objektumot tártunk fel. A gödör egyenes oldalú volt, benne kevés kora római kerámiatöredéket találtunk. A feltárást az árok szűkossége miatt, a felszíntől mért 194 cm mélységben felfüggesztettük.

Körte utca 6.: A 303/24 hrsz. telken július 13–16. között dolgoztunk, 60,76 m²-en. A feltárást az épülő lakóház alapárkaiban végeztük el, melynek szélessége 50 cm volt, mélysége 120–80 cm között változott. A felső, kevert réteg eltávolítása, majd a nyésés után az épület K-i oldalán három objektum foltja rajzolódott ki. Egy É–D irányú sekély gödör barna betöltésében kevés kora római kerámiatöredéket gyűjtöttünk. Egy méhkas

alakú gödröt az árok szűkossége miatt csak részlegesen tudtunk kibontani. A folt felszínén 1 darab római kori kerámiatöredék volt, de a gödör betöltésében már nem találtunk leletanyagot. A 3. objektum egy nagyméretű gödör. Barna-sárga agyaggal kevert betöltésében kézzel formált kerámiatöredékeket gyűjtöttünk (késő bronzkori, ill. 1–2 kora római jellegű töredék).

Az épület D-i oldalán egy kisebb gödröt vágtunk ketté. A gödör betöltése nem vált el élesen a felső kevert réteg alatti barna-sárga kevert rétegtől. Az objektumra az árok oldalának nyésése után bukkantunk, leletanyag nem jelentkezett benne.

CSIRKE ORSOLYA

34. Balinka, Mecsér (Fejér megye) U, Á, Kk

Településrendezési terv felülvizsgálatához előírt hatástanulmány részeként végeztünk terepbejárást 2009. február végén Balinkán és a közigazgatásilag hozzá tartozó Mecséren. Terepmunkánk során két új lelőhelyet dokumentáltunk a mecsértelepi fejlesztési területeken. Ugyanazon ÉNy–DK-i irányú dombvonulaton húzódik a két lelőhely, amelyek azonban – a középkori teleprészletet tekintve – összetartozhatnak. Mivel a temetőtől D-re lévő területen, ahol a dombhát DK-i, Gaja-völgy felőli vége van, őskori leleteket is gyűjtöttünk, ezért inkább eltérő számmal jelöltük a kettőt.

Mecsér, Nyárfa utcától É-ra (KÖH 67859): Lakóterület bővítését tervezik (0111/3 hrsz.). A terület a Gaja-patak vízgyűjtőjéhez tartozó, ÉNy–DK-i irányú völgyben futó vízfolyás K-i oldalán emelkedő domboldalon helyezkedik el. Az ÉÉNy–DDK-i irányú dombhát platóján és a vízfolyásra lejtő oldalán elterülő lelőhely szabálytalan alakú, mintegy 400×200 m kiterjedésű (0111/3–4 hrsz.). Hullámvonalköteg, rádli mintás és fehér színű 11–14. századi kerámiatöredékeket, nagyjából egyenletesen szóródva, a fejlesztési területen kívül egy foltban jobban sűrűsödve gyűjtöttünk. A leletanyag egy része lehet másodlagos helyzetű. A domboldal túlsó oldalán (a 0110 hrsz. földút felől) feltehetően kemence elszántott foltját figyeltük meg.

Mecsér, Temető és a bakonycsernyei út között (KÖH 67921): A temető déli irányú bővítését tervezik (0103/10, 0103/14 hrsz.). A temető a fent említett dombvonulat D-i végének közelében fekszik. A D-i irányú bővítés határa megközelítené a domb lábát. A vonulat peremén halad a Bakonycsernyére vezető műút, a Gaja-patak völgyének szélén. A temető és a műút közötti részen, a külterületi szántón jó látási viszonyok között őskori (valószínűleg neolitikus) és 12–14. századi kerámiatöredékeket, valamint kovapattintékokat és magkövet találtunk. A lelőhely széle kissé bizonytalan, de úgy tűnt, K felé haladva távolodik a műúttól. A műúttól É-ra a magas domb viszonylag meredek lejtője nem volt járható, így a lelőhely É-i kiterjedését nem tudtuk megállapítani.